

EUGÈNE YSAÏE – Obsesyon Sonatının Performans Analizi

Obsession Sonata Performance Analysis

Dr. Erman Türkili *

İnceleme Makalesi / Review Article

Öz

Keman edebiyatının önde gelen besteci ve sanatçılarından Eugène Ysaÿe'nin yazdığı 6 solo keman sonatı performans zorluğu açısından tüm dünyada konuşulmakta ve incelenmektedir. Bu çalışmada 2 numaralı "Obsession" sonatının incelenmesi yapılacaktır. Çalışmanın temel amacı öğrencilerin bu eserde karşılaşılabilecekleri temel sorunları ele almak ve çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışmanın en önemli amaçlarından bir tanesi 6 sonat içerisinde Ysaÿe'nin sadece teknik değil ama ayağının ampute edildikten sonra yaşadığı ölüm korkusunu bu sonatında hissettirmesini anlatmaktır. Bestecinin bu denli yoğun yaşadığı ölüm korkusunu eserin her yerinde geçen "Dies Irae" temasında geçirmesin anlaşılması hedeflenmektedir. Bu makalede eserin öncelikle bestecinin hayatını incelenmiş olup, eser müzikal bir bakış açısı ile incelendikten sonra teknik zorluklar kısmında öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Keman, Sonat, Obsesyon, Ysaÿe, Virtuözite*

Abstract

Eugène Ysaÿe, one of the leading composers and artists in violin literature, has written 6 solo violin sonatas that are renowned worldwide for their performance difficulty and are widely studied and discussed. This study will focus on the analysis of the 2nd sonata, "Obsession." The main objectives of this study are to address the fundamental challenges that students may encounter in this piece and to provide solutions and suggestions. One of the most important aims of this study is to explain how Ysaÿe's fear of death, which he experienced after the amputation of his foot, is felt not only technically but also in this sonata. It is aimed to understand the composer's fear of death, which he experienced so intensely, in the theme "Dies Irae", which appears throughout the work. In this article, the composer's life is first analyzed, and after analyzing the work from a musical point of view, suggestions are given in the technical difficulties section.

Keywords: *Violin, Sonata, Obsession, Ysaÿe, Virtuosity*

1- Ysaÿe'nin Hayatı

Eugène Ysaÿe (1858-1931) Liège'de doğdu ve 1931 yılında Brüksel'de öldü. Keman eğitimine François Prume'nin öğrencisi olan babasının yanında başladı. Yedi yaşındayken Désiré Heynberg ile Liège Konservatuvarı'nda eğitimine devam etti. Ancak ilk öğretmeniyile sadece dört yıl çalışabildi ve devamsızlıkları ve aktif kişiliği nedeniyle okuldan atıldı. 1872'de eğitimine tekrar aynı konservatuvarda başlamaya karar verdi ancak bu kez Rodolphe Massart ile çalıştı. Yeteneği sayesinde kazandığı finansal destek sayesinde Brüksel'de iki büyük keman ustası Henryk Wieniawski ve Paris'te Henry Vieuxtemps ile çalışma olanağı buldu. Birkaç yıl sonra Fransa'nın en tanınmış müzisyenlerinden biri haline geldi. 1879'da Berlin'deki Bilsen orkestrasının lideri olması için davet edildi. Bu görevi üç yıl boyunca sürdürdü ve tüm Avrupa'da tanınır hale geldi. Ysaÿe tüm Avrupa'da çok önemli konserler verdi ve Brüksel Konservatuvarı'nda öğretmenlik teklifi aldı. Saint-Saëns, Faure ve Franck gibi ünlü Fransız bestecilerle her zaman iyi dostluklar kurdu. Franck'ın Keman Sonatı (1886), Debussy'nin Yaylı Çalgılar Dörtlüsü (1893), Chausson'un Konser (1889-31) ve Poème (1896), d'Indy'nin Birinci Yaylı Çalgılar Dörtlüsü (1890) ve Lekeu'nun Keman Sonatı (1892) gibi eserleri ona ithaf ettiler.

Ysaÿe, solo keman kariyerinin yanı sıra Maurice Kufferath ile iş birliği yaparak 1892 yılında Société Symphonique des Concerts Ysaÿe adında bir orkestra kurdu. Orkestranın repertuarı ağırlıklı olarak modern bestelerden oluşuyordu. Uluslararası üne kavuşmasının başlangıç noktası olarak kabul edilen ilk turnesini 1894'te Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptı. 1914'ten sonra sağlığı ve performans yeteneği hızla geriledi. Ysaÿe ölümünden neredeyse bir yıl öncesine kadar keman çalmaya ve şeflik yapmaya devam etti. Sağlık sorunları yüzyılın başında başladı. Diyabet ve nevrit sorunları nedeniyle giderek titremeye başladı, bu da yayı kontrol etme yeteneğini azalttı. 1918-1922 yılları arasında Cincinnati Senfonisi'nde profesyonel olarak şeflik yapmaya başladı. Belçika'ya döndü ve keman dersleri verdi. Ayrıca, sağ ayağının ameliyatla alındığı 1928 yılına kadar konser ve resitallerde çaldı. Keman kariyerini 1929'daki son konseriyle tamamladı. Bu yıl içinde, prömiyeri ölmeden önce memleketi Liège'de yapılan bir opera da tamamladı. Ünlü Fransız bestecilerle yaptığı iş birliklerinin yanı sıra birçok müzisyenle de çok iyi dostlukları vardı. Her zaman alçakgönüllü bir insan olmuş ve diğer sanatçılar ile dostluk kurmuştur. Resitallerini genellikle Raoul Pugno ile verir ve çoğunlukla

sonatlar çalardı. Başta kendi kardeşi Théophile Ysaÿe olmak üzere, Busoni, Ziloti, Nat ve Anton Rubinstein gibi diğer piyanistlerle de bağlantılar kurmuş ve solo kariyerine başlamasında onlara çok yardımcı olmuştur.

Ysaÿe'nin müziği keman repertuarının önemli bir parçası olarak kabul edilir. Aynı zamanda bir kemancı olarak da çok önemliydi. Eğitimini eski keman çalma stilinin ustaları olarak kabul edilen öğretmenlerden almıştır. Bu öğretmenler arasında Joachim, Vieuxtemps, Wienawski, Sarasate ve Auer vardı. Ayrıca Kreisler, Thibaud, Enescu, Flesch, Hubay ve kendisi tarafından yaratılmakta olan yeni keman tekniğinin geliştirilmesine de yardımcı oldu.

2- Sonat No. 2, Op. 27, No. 2, Obsession

Obsession, Ysaÿe'nin altı keman sonatından ikincisine verilen isimdir. Bu sonat ünlü kemancı Jacques Thibaud'a adanmıştır. "Gazap Günü" anlamına gelen ve genellikle cenaze törenlerinde veya ağıt ayinlerinde kullanılan Dies Irae ilahisinin sık sık ortaya çıkması nedeniyle "obsession" fikrinin ölümle ilgili olduğu düşünülür. Dies Irae teması ilk bölümde, özellikle de önce bas sonra soprano seviyesinde görüldüğü meno mosso'da üç kez karşımıza çıkar.

Görsel 1

İlk bölüm hızlı devam eden ve fikir olarak kullandığı J.S. Bach'ın Mi Majör prelüdü gibi baştan sonra onaltılık notalardan oluşmuştur. Obsessiyon Sonatı ilk olarak iki ölçümlük Bach

alıntısı ile başlar.

A Jacques Thibaud 13

SONATE № 2
Prelude
Obsession

Poco vivace

pluggiero *ff (brutalement)* *cort.* *p* *ff*

Görsel 2

Ardından alıntıya cevap olarak iki ölçü yazar ve Bach prelüdden iki ölçülük bir alıntı tekrar gelir ve bunu Ysaÿe'nin iki ölçülük bir cevabı izler. Bu bölümlerin her biri bir fermata ile ayrılır.

Açılış soruları ve cevaplarından sonra, tamamen Ysaÿe tarafından yazılmış uzun bir bölüm yer alır. Bu bölümde, aynı Bach partitasından iki adet iki ölçülük ek alıntı yer alıyor. Ardından bir meno mosso ve bir tempo vivo içeren bir final bölümü geliyor.

İkinci bölüm olan Malinconia, poco lento (con sordino) olarak işaretlenmiştir. Bu bölüm liriktir ve tüm bölüm boyunca çift sesler ile adeta bir basso continuo eşlik etmektedir.

Ruh hali biraz hüzünlü ve etkileyicidir ve genel olarak yumuşak bir dinamik seviyesi kullanır. Ölçü 6/8'dir, ancak performans ritmik olarak biraz serbesttir. Sona doğru, son kadanstan önce kadans benzeri bir bölüm vardır. Bu bölümde Dies Irae teması kullanılır.

Üçüncü bölüm olan Sol Majör Danse Des Ombres, Sarabande (lento) olarak işaretlenmiştir. Bu bölümde bir giriş ve bir koda ile altı farklı varyasyon vardır. Koda, giriş bölümü ile hemen hemen aynıdır. Giriş bir dizi akorla başlar ve hepsi pizzicato çalınır. Dies Irae en başta soprano seviyesinde temsil edilir ve ardından ikinci satırda yine soprano seviyesinde başka bir Dies Irae vardır.

The image shows a musical score for 'Danse des ombres'. It features two staves of music. The first staff is marked 'smorz.' and 'Sarabande (lento)'. The second staff is marked 'smorz.' and 'cèdez.'. The score includes various dynamics such as 'pizz.', 'mf', 'p', and 'f marcato'. A blue arrow points to a specific measure in the first staff. The number '28102' is written below the second staff.

Görsel 3

İlk varyasyonda cevap olarak tekrarlanan tek satırlık bir konu vardır ve buna bir bas hattı eşlik eder. Yine Sol Majör olan ikinci varyasyonda, tüm varyasyon boyunca tekrarlanan açık sol teli üzerinde sürekli bir bas vardır. Melodi Dies Irae temasını andırmaktadır.

Sol Minör tonundaki üçüncü varyasyon çok yumuşak çalınmalıdır ve hafif melankolik bir havası vardır. Dördüncü varyasyon Sol Majördür ve tranquillo olarak etiketlenmiştir.

Dies Irae önce bas sonra soprano seviyesinde sunulur. Varyasyonlar arasında bu Dies Irae temasının ilk açık görünümüdür. Bu varyasyonda çok fazla kromatizm kullanılır.

Beşinci varyasyon üçlü on altılık notalarla başlar. Bu bölüm Dies Irae içermez. Üçüncü bölümün altıncı ve son varyasyonu, birçok otuzikilik nota içeren en virtüöze içeren bölümdür. Üçüncü bölümün coda'sı bölümün girişiyile neredeyse aynıdır, ancak pizzicato¹ yerine yay kullanılarak icra edilir.

¹ Sağ el veya sol el parmağı ile teli çekerek çalma tekniği.

Dördüncü bölüm, Les Furies (öfkeliiler), La Minör'dür ve Yunan mitolojisine bir gönderme olabilir. Öfkeliiler, genellikle üç çirkin kocakarı olarak temsil edilen intikam tanrıçalarıdır. Orestes efsanesinde intikam tanrıçalarıdır, ancak Athena'nın Orestes'i annesinin suçundan arındırmasının ardından ona karşı şefkatli davranırlar. Bu bölümün programatik olduğuna dair hiçbir belirti yoktur. Bununla birlikte, bölümde kesin ruh hali değışiklikleri vardır.

Bölüm, ff dinamik göstergesiyle çok güçlü bir şekilde başlar. İntikam ya da gazap fikrine açıkça uyan Dies Irae teması sıklıkla yer alır. Bu bölümün orta kısmı çok sessizdir ve birkaç ani ff değışimi vardır. Dies Irae teması bir kez daha öne çıkar. Son bölüm gürültülü ve kuvvetlidir ve marcato ile belirtilmiştir. Sona doğru, Dies Irae'nin çok güçlü bir sunumu olan güçlü bir Lento bölümü vardır. Bir tempo olan son kısa bölüm de çok güçlüdür ve güçlü bir V-I kadansı ile sona erer.

3- Performans Sorunları, Egzersiz Önerileri ve Sonuçlar

Keman gibi bir enstrümanda piyano veya herhangi birçok sesli enstrüman eşliğı olmadan çalınan eserlerde notaların tek tek özel olarak vurgulanması gerektiğini bilmek önemlidir ve bir hayli zordur. Bu eserde Dies Irae temasını her geçtiğı yerde vurgulamak gerekir. Dies Irae'nin temasının çok sesli bir pasajda geldiğı yerlerde temanın notalarını vurgulamak önemlidir. Makul bir rubato kullanımı uygun olacaktır, ancak ad libitum tarzında olduğu gibi aşırıya kaçılmamalıdır. Bu eserin çok zor olduğunu ve çok fazla pratik gerektirdiğini aşıkardır. Sonuç olarak gam ve arpej çalışmaları bu eserde faydalı olacaktır, bunun yanı sıra gam çalarak yapılan çift ses egzersizleri de ayrıca fayda sağlayacaktır.

Kaynakça

- Biancolli, L.T. (1972). *The Beethoven Companion*, New York: Doubleday and Company.
- Emery, W., Wolff, C. (2001). *Johann Sebastian Bach*, *Grove Music Online* <http://www.grovemusic.com>, Eriřim Tarihi: 28.03.2007.
- Ewen , D. (1965). *The Complete Book of Classical Music*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Golan, L. (2006). *Bach Three Sonatas and Three Partitas for Solo Violin BWV 1001-1006*, Saint Louis: Mel Bay Publications.
- Lester, J. (1999). *Bach's Work for Solo Violin*, New York: Oxford University Press.
- Stockhem, M. (2001). *Eugène Ysaÿe*, *Grove Music Online*, <http://www.grovemusic.com>, Eriřim Tarihi: 02.04.2007.

Görsel Kaynaklar

- Ysaÿe, E. (1924). *6 Sonates*. Bruxelles: Schott Press.